

Motion till riksdagen 2006/07:Kr284

av Eva Olofsson m.fl. (v)

Åtgärder mot spelberoende

1 Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att i de fall man bryter mot reglerna om bl.a. ålderskontroll ska tillståndet för spel kunna dras in.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om åldersgränser för spel och lotterier.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att behandling av spelberoende införs i lagtexten i socialtjänstlagen.¹
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om begränsade öppettider i värdeautomater.
5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att utreda hur ett program för frivillig avstängning ifrån spel skulle kunna utformas.
6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att lägga ned de statliga kasinona.
7. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om en utredning för att se vilka åtgärder som är möjliga för att begränsa det oreglerade spelandet på Internet.
8. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att tillståndet för AB Svenska Spel att bedriva Internetpoker ska dras in.
9. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om direktiv till AB Svenska Spel motsvarande direktiven till Systembolaget AB.

¹ Yrkande 3 hänvisat till SoU.

Fel! Okänt namn på

2 Inledning

Omfattningen av spel om pengar i Sverige har ökat och nått nivåer som inte motsvarar någon tidigare period i historien. Spel fascinerar, ger spänning och tidsfördriv för många människor. I mindre skala är det ett oskyldigt nöje, och de pengar som spelarna förlorar går ofta till samhällsnyttiga ideella ändamål. Men i takt med att allt fler och snabbare spel tillkommer och med den aggressiva marknadsföringen drabbas fler människor av spelberoende och överdrivet spelande. Enligt Robin Room, chef för Sorad (centrum för socialvetenskaplig alkohol- och drogforskning vid Stockholms universitet), har attityden till spelande genomgått en stor förändring från att inte ha varit allmänt accepterat till att bli en socialt integrerad företeelse.

I Sverige beräknas cirka 125 000 personer ha problem med överdrivet spelande och av dessa är cirka 25 000 spelberoende. Det är särskilt vissa typer av spel som ökar risken för spelberoende. Dels är det s.k. skicklighetsspel som poker, spel på hästar osv., dels är det snabba spel som värdeautomatspel, kasinospel och trisslotter.

Problem med spelande är inte jämnt fördelat över befolkningen. Socioekonomiska faktorer har enligt Statens folkhälsoinstitut betydelse för vilka som riskerar att få problem.

Enligt Lotteriinspektionen har spelandet på den reglerade spelmarknaden ökat kraftigt i Sverige under det senaste decenniet. 2005 spelade svenska folket för 35,5 miljarder kronor. Det motsvarar cirka 4 000 kronor per person och år. AB Svenska Spel står för cirka 55 procent av den omsättningen.

Intressant att notera är att omsättningen på den reglerade spelmarknaden i stort sett stått stilla 2002–2005. Det vore emellertid felaktigt att tro att det skulle innebära att ökningen i spelande har stannat av. Lotteriinspektionens siffror omfattar som sagt bara den reglerade spelmarknaden och det finns betydande aktörer inom framförallt onlinespel som inte ingår i dessa siffror (t.ex. Expekt.com och Unibet.com). Lotteriinspektionen konstaterar att Internetspoken fortsatt att utvecklas i en rasande takt men ser också tecken på att onlinespoken börjar närma sig en mognadsfas. Spelinstitutets stödlinje för spelmissbrukare har under 2005 noterat en kraftig ökning av samtal om poker.

De egentliga vinnarna på spelen är spelbolagen och staten. AB Svenska Spel, som dominerar den svenska spelmarknaden, omsätter cirka 20 miljarder kronor per år. Svenska Spel gjorde 2005 en vinst på 4,5 miljarder kronor varav drygt 1 miljard kronor gick till idrottsrörelsen och resten till statskassan.

Det är lätt hänt att i en situation då spelberoendet växer lägga en stor del av skulden på missbrukarna själva. Man måste i det sammanhanget komma ihåg att staten kraftigt utökat tillgången på legala spel under de senaste åren. Med denna ökade tillgång har spelandet ökat och samtidigt problemen med spelberoende och överdrivet spelande. Staten har ett betydande ansvar för att med olika åtgärder minimera skadorna till följd av spel. Det är därför viktigt att regeringens erkänner statens ansvar och inte ytterligare skuldbelägger de spel-

beroende, av vilka många redan i dag lever i en ond cirkel av skuld och skam, när man utformar regelverk för att minska spelberoendet. Detta gäller i synnerhet kvinnors spelproblem som ofta är dolda på ett liknande sätt som den alkoholberoende kvinnans problem och förknippade med mer skamkänslor. Det är samma mekanismer, med större skam för kvinnor än män över att vara beroende.

3 Ungdomar och spel

I Sverige börjar många spela vid en låg ålder i förhållande till andra länder. Det innebär också att det finns väldigt unga spelmissbrukare. Detta kan ha samband med avsaknaden av åldersgränser i vissa fall och att de åldersgränser som finns inte följs. Spel finns numera att tillgå i de flesta butiker, ofta i anslutning till utgångskassor där godis och tidningar säljs. Men kanske ännu mer betydelsefull är den ökande tillgången på spel på Internet. Lotteriinspektionen gjorde 2005 en Sifomätning om spelandet på Internet, som kom fram till att 6 procent av de tillfrågade hade satsat pengar på spel över Internet under de senaste tre månaderna. Klart fler män än kvinnor spelar över Internet och yngre spelar mer än äldre. Det genomsnittliga beloppet som man spelar för har ökat sedan den förra mätningen.

Folkhälsoinstitutet visar i sitt handlingsprogram mot spelberoende att problemen med överdrivet spelande och spelberoende minskar med tilltagande ålder. Problemen är alltså som störst i de yngsta åldersgrupperna. Vänsterpartiet anser mot bakgrund av detta att det krävs en skärpning av kontrollen av åldersgränserna hos ATG- och Svenska Spel-ombuden. I de fall man bryter mot reglerna ska tillståndet kunna dras in. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Barn och unga bör skyddas så långt det är möjligt från att utsättas för risken att bli spelberoende. Vänsterpartiet anser därför att det bör införas en åldersgräns för köp av lotter och för att få spela på spel som innebär insatser av pengar. I dag har inte alla spel en åldersgräns för köp (t.ex. trisslotter och bingolotter). Regeringen bör därför utreda möjligheten att införa en åldersgräns för de lotterier och spel som i dag inte omfattas av åldersgräns. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

4 Ändring av socialtjänstlagen

Vänsterpartiet kan konstatera att det är ett steg i rätt riktning att Statens folkhälsoinstitut i samarbete med Spelinstitutet nu finansierar en utökning av jourtelefonen för spelberoende. Statens folkhälsoinstitut samarbetar också med Spelinstitutet för att utveckla behandling via Internet för spelberoende. Det behövs ett fortsatt arbete för att utveckla behandlingsmetoder och för att skapa en acceptans bland socialsekreterare och andra myndighetspersoner så

Fel! Okänt namn på

att spelberoende erbjuds behandling. I socialtjänstlagen finns i dag endast en rad inskriven i förarbetena om att även behandling för spelberoende ska kunna erbjudas, men det finns inget i själva lagtexten.

Vi menar att i ett läge då behovet av att socialtjänsten uppmärksammar och synliggör spelberoende är betydande, så är detta en brist. I en enkätundersökning som Statens folkhälsoinstitut har utfört så svarar 43 % av socialsekreterarna att de inte anser sig ha några kunskaper om spelproblematiken. Folkhälsoinstitutet driver ett utbildningsarbete för att komma tillrätta med det här problemet, men en förändring i själva lagtexten skulle naturligtvis förstärka betoningen av spelberoendeproblematiken ytterligare. Vänsterpartiet menar därför att möjligheten till behandling mot spelberoende ska införas i själva lagtexten i socialtjänstlagen. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

5 Kvällsöppna värdeautomater

Enligt Statens folkhälsoinstitut finns det forskning som visar att en stor del av problemspelet i värdeautomater sker på dagtid, när det är relativt folktomt på restaurangerna. Institutet menar därför att det bör övervägas om automaterna endast ska vara öppna på kvällstid. Den föregående regeringen bekymrar sig i proposition 2002/03:93 Vissa frågor inom spelområdet m.m. för att en sådan begränsning skulle kunna leda till fler illegala automater. Vänsterpartiet anser att den farhågan i och för sig är befogad, men det är i första hand en fråga för polisen. Man vinner inte särskilt mycket på att ersätta en illegal problematik med en legal om omfattningen av problemen är desamma. Därför bör det införas begränsade öppettider på värdeautomaterna. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

6 Program för frivillig avstängning

Casino Cosmopol har ett program för frivillig avstängning från sina kasinon. Det innebär att en spelare som upplever sig ha problem med sitt spelande kan kontakta kasinot och begära att bli avstängd. Det finns olika varianter av avstängningar som antingen är tidsbegränsade eller på obegränsad tid. Casino Cosmopol genomför också uppföljningssamtal om någon vill börja spela igen. Det här systemet bygger naturligtvis på att kasinot har ett kundregister med personuppgifter.

Casino Cosmopol menar att den här verksamheten fungerar utmärkt och att många med spelproblem upplever det som en stor lättnad att den här möjligheten finns. Ett liknande system finns också på Svenska Spels Internettjänster.

Även om det finns anledning att vara lite skeptisk till Casino Cosmopols positiva recensioner av den egna verksamheten anser Vänsterpartiet att det är en god idé att spelare med problem ska erbjudas möjligheten att avstänga sig.

Ett liknande system borde kunna införas hos ATG:s och Svenska Spels ombud. I så fall skulle alla som köpte spel behöva legitimera sig. Genom det undviker man att minderåriga spelar och ger också de spelberoende en möjlighet att avstå sig från i princip allt lagligt spelande i landet. Ett liknande system borde införas även för Jack Vegas- och Miss Vegas-automater så att man kan avstå sig även från dessa maskiner och så att åldersgränsen på automaterna efterlevs. Eftersom det handlar om hantering av personuppgifter, vilket kan vara känsligt, bör den här frågan utredas vidare. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

7 Lägg ned de statliga kasinona

Den ökade tillgängligheten på snabba spel med inslag av skicklighetsmoment har bidragit till att allvarligt förvärra problemen med spelberoende. Här måste regeringen åtminstone ta ansvar för den del av spelmarknaden som står under dess kontroll, inte minst inom ramen för Svenska Spel. En viktig sådan spelform är de spel som bedrivs på de statliga kasinona. Enligt den folkhälsopolitiska rapporten 2005 har introduktionen av kasinot i Malmö lett till att andelen med spelproblem har ökat kraftigt. På dessa platser har vi inte bara problemet med spelmissbruk, utan det är miljöer som lockar till sig den undre världen, med pengatvätt, droger och prostitution, vilket länskriminalen i Stockholm visat i sin Kartläggning av brottslighet relaterad till Casino Cosmopol i Stockholm.

Anständighetens gräns är passerad när det gäller kasinona, och regeringen måste visa stor handlingskraft för att ta itu med de tilltagande spelproblemen. Därför bör de statliga kasinona läggas ned. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

8 Behåll den reglerade spelmarknaden

Det finns starka skäl att behålla den reglerade spelmarknaden i Sverige. För det första eftersom det möjliggör en bättre kontroll av spelandet, vilket är en förutsättning för effektiva åtgärder mot spelberoende och överdrivet spelande. För det andra därför att det möjliggör att spelarnas förlorade pengar används till för samhället nyttiga ändamål såsom t.ex. idrott och föreningsliv istället för att hamna i privata intressenters fickor. Utländska spelföretag på Internet utgör idag det största hotet mot den svenska reglerade spelmarknaden. Lagstiftningen är alltför svag för att kunna mota dessa företag. I Danmark sägs det t.ex. uttryckligen att det räcker med att utländska Internetspel är formulerade på danska för att de ska vara illegala. En utredning för att se vilka åtgärder som är möjliga för att begränsa det oreglerade spelandet på Internet bör därför tillsättas. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Fel! Okänt namn på

Svenska Spel har som bekant fått tillstånd att bedriva poker på Internet. Vänsterpartiet är negativt till att tillåta en sådan verksamhet som riskerar att ytterligare förvärra situationen med ett alltmer tilltagande spelmissbruk, särskilt som Internetpokern har just de egenskaper som brukar framhållas som extra riskabla för utvecklande av spelberoende. Risken är också stor att Svenska Spels Internetpoker legitimerar även det oreglerade spelandet på Internet. Mot bakgrund av detta bör tillståndet för Svenska Spel att bedriva Internetpoker dras in. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen tillkänna.

9 Statens ansvar för spelberoende

Staten har ett stort ansvar för spelberoende då staten har spel som inte oväsentlig inkomstkälla och dessutom står bakom den dominerande spelaktören på marknaden. AB Svenska Spel saknar i dag direktiv, motsvarande Systembolagets, för hur bolaget ska informera om de negativa skadeverkningar som spelandet innebär för den enskilda och samhället. Det finns också en avsaknad av policy för hur AB Svenska Spel ska utforma sin marknadsföring, vilken får ses som relativt aggressiv. Till exempel har man börjat dela ut gratislotter på tågstationer m.m. för att locka till sig nya kunder. Likaså ser man ofta hur trisslotter och annat är strategiskt placerat i butikerna vid kassan för att förmå folk att ”spontanköpa” en lott. De statliga kasinona menar att de fyller ett behov som redan finns. Frågan är då varför de satsar 1,5 miljoner kronor om dagen på att få folk att spela mer. Den ständiga närvaron av spel i det offentliga rummet upplevs av många spelmissbrukare som mycket jobbig. Vänsterpartiet anser därför att AB Svenska Spel av regeringen ska få direktiv som motsvarar de direktiv Systembolaget har för sin verksamhet när det gäller information om skadeverkningar samt en etisk policy för AB Svenska Spels marknadsföring. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen tillkänna.

Stockholm den 30 oktober 2006

Eva Olofsson (v)

Torbjörn Björlund (v)

Egon Frid (v)

Elina Linna (v)

Rossana Dinamarca (v)

Siv Holma (v)

LiseLotte Olsson (v)